

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO

156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199¹, 199², 200, 201, 203, 204, 206, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224¹, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267¹, 270, 277 IR 281 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 282¹ STRAIPSNU IR KODEKSO 177, 186 IR 298 STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS ĮSTATYMO (toliau – BK projektas), LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 115, 122, 125, 137, 187 IR 589 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 107¹, 113¹, 187¹ IR 474¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO (toliau – ANK projektas), LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 122, 167 IR 225 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO NR. XI-2234 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
(toliau kartu – Projektai)
(TAP-21-1710 - 1714; TAIS NR.: 21-30589(2))

2021-12-13 Nr. NV-3229

Vilnius

Įvertinę Projektų atitiktį Lietuvos Respublikos įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Pažymėtina, kad 2003 m. priėmus naująją Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir iki šiol baudos dydis Lietuvoje yra matuojamas minimalaus gyvenimo lygio (toliau – MGL) dydžiais. MGL dydžio sąvoka 1990 m. buvo įtvirtinta Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymo 1 straipsnyje, kuris numatė, *jog minimalus gyvenimo lygis – tai šeimos mėnesinių pajamų suma, tenkanti vienam žmogui per mėnesį ir garantuojanti visiems minimalų socialiai priimtina poreikių patenkinimo lygį, atitinkantį organizmo maisto poreikius pagal fiziologines normas, taip pat kitus minimalius žmogaus poreikius*, tačiau nuo 2008 m. MGL sąvokos kituose teisės aktuose nebeliko, ją pakeitus baziniu bausmių ir nuobaudų dydžiu (toliau – BBND), kuris yra aktualus ir Baudžiamajame kodekse numatytiems baudos dydžiams apskaičiuoti. BBND sąvoka Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo 4 straipsnyje apibrėžiama kaip – *rodiklis, taikomas nusikalstamoms veikoms ir administraciniais nusižengimams kvalifikuoti bei bausmių ir nuobaudų dydžiams apibrėžti ir apskaičiuoti*. To paties įstatymo 5 straipsnio 2 dalis numato, kad teisės aktuose, reglamentuojančiuose nusikalstamų veikų ir administracinių nusižengimų kvalifikavimą bei bausmių ir nuobaudų dydžių apibrėžimą ir apskaičiavimą, vartojamas rodiklis „*minimalusis gyvenimo lygis*“, arba „*MGL*“, yra tapatus ir lygus baziniam bausmių ir nuobaudų dydžiui, kas reikštų, kad Baudžiamajame kodekse už nusikalstamas veikas skiriamų piniginių baudų dydžiai nurodomi būtent šiuo rodikliu – baziniu bausmių ir nuobaudų dydžiu.

2017 m. sausio 1 d. priimtame naujame Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse MGL sąvokos taip pat nebeliko ją pakeitus BBND sąvoka. Įvertinus tai, siūlytina apsvarstyti galimybę šiuo aspektu peržiūrėti bei tikslinti ir Baudžiamąjį kodeksą, kurio

47 straipsnyje kaip baudos vieneto skaičiavimo dydžio MGL sąvoka yra išlikusi iki šiol.

2. Įvertinus tai, kad iš BK projektu keičiamų Baudžiamojo kodekso 178, 180, 181, 182, 183 ir 184 straipsnių atitinkamose dalyse įtvirtintų kvalifikuotų nusikalstamų veikų sudėčių matyti, kad už nusikalstamų veikų, kurių dalykas būtų arba labai didelės vertės turtas, arba didelę mokslinę, istorinę ar kultūrinę reikšmę turinčios vertybės, padarymą grėstų tokio paties dydžio bausmės, darytina išvada, kad priėmus projektu teikiamus pakeitimus minėtų Baudžiamojo kodekso straipsnių ribose labai didelės vertės turtas iš esmės būtų prilygintas didelę mokslinę, istorinę ar kultūrinę reikšmę turinčioms vertybėms. Atsižvelgiant į tai, kas paminėta bei siekiant užtikrinti Baudžiamojo kodekso XXVIII skyriaus teisinio reguliavimo nuoseklumą, kartu siūlome sistemiskai peržiūrėti bei atitinkamai keisti ir galiojančios redakcijos Baudžiamojo kodekso 185, 187, 188 ir 189 straipsnius, kuriuose didelę mokslinę, istorinę ar kultūrinę reikšmę turinčios vertybės prilyginamos ne labai didelės, o tiesiog didelės vertės turtui.

3. BK projekto 4 straipsniu keičiant galiojančio Baudžiamojo kodekso 178 straipsnį *siūloma sušvelninti atvirosios vagystės ir kišenvagystės neproporcingai griežtą baudžiamumą*.

Įvertinus tai, kad atviroji vagystė, rodo itin neigiamą kaltininko požiūrį į visuomenėje galiojančias socialines normas, kadangi kaltininkas turto grobimo momentu suvokia, kad jį stebi kiti asmenys bei supranta jo veiksmų pobūdį, tačiau tai visiškai ignoruoja ir toliau realizuoja savo nusikalstamus ketinimus, bei tam tikrais atvejais atviroji vagystė yra labai panaši į vieną iš pavojingiausių turtinių nusikaltimų – plėšimą, abejonių kelia baudžiamosios atsakomybės už atvirą svetimo turto pagrobimą švelninimas. Pavyzdžiui, pagal teismų praktiką (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-272-648/2015*) svetimo turto užvaldymas staigiu judesiu išplėšiant turtą iš nukentėjusiojo rankų ir jį užvaldant paprastai kvalifikuojamas kaip atviroji vagystė, tačiau tik su sąlyga, jeigu prieš tai nebuvo veiksmų, atitinkančių fizinio ar psichinio smurto požymius. Jei, pavyzdžiui, nukentėjusysis turto grobimo momentu bent šiek tiek pastumiamas, tokia veika turėtų būti kvalifikuojama jau ne kaip atviroji vagystė, bet kaip plėšimas. Taigi riba tarp atvirosios vagystės ir plėšimo gali būti minimali, todėl abejotina, ar atsakomybės švelninimas už atvirąją vagystę būtų proporcingas šios nusikalstamos veikos pavojingumui.

4. Redakcine prasme siūlome tikslinti BK projekto 7 straipsniu keičiamo Baudžiamojo kodekso 182 straipsnio naujos 2 dalies dispoziciją, ją formuluojant analogiškai Baudžiamojo kodekso 182 straipsnio 1 dalies dispozicijai.

5. Keičiant Baudžiamojo kodekso XXVIII skyriuje įtvirtintą labai didelę turto vertę (daugiau nei 750 MGL) kaip vieną iš nusikalstamas veikas kvalifikuojančių požymių ir padidinant turto didelės vertės minimalią ribą (nuo daugiau nei 250 MGL iki daugiau nei 300 MGL), svarstyтина, ar nereikėtų padidinti ir Baudžiamojo kodekso 189¹ straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos dalyko vertę.

6. BK projekto 11 straipsniu keičiamo Baudžiamojo kodekso 190 straipsnio 2 dalyje nustatoma: „*Šiame skyriuje nurodyta turtinė žala yra 10 MGL dydžio sumą viršijanti, bet 300 MGL dydžio sumos neviršijanti žala. Šiame skyriuje nurodyta turtinė žala yra nedidelė, kai jos dydis viršija 3 MGL dydžio sumą, bet neviršija 10 MGL dydžio sumos, ir didelė, kai jos dydis viršija 300 MGL dydžio sumą.*“ Siekiant teisės normos glaustumo, siūlytina apsvarstyti, ar šioje normoje tikslinga atskirai (pirmu sakiniu) apibrėžti „žalos“ sąvoką, nurodant jos konkretų dydį, kai iš kito (antro) tos pačios teisės normos sakinio akivaizdu, kokio dydžio tai yra žala (t. y. tokia, kuri nepatenka į „nedidelės“ ir „didelės“ turtinės žalos sąvokos apibrėžimą).

7. Svarstyta, ar ir už BK projekto 16 straipsniu keičiamo Baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 2 dalyje minimų strateginių prekių, kurios Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymo 3 straipsnio 12 dalyje apibrėžiamos kaip *dvejopo naudojimo prekės ir (ar) karinė įranga, įskaitant paslaugas, susijusias su šiomis prekėmis* bei 2009 m. gegužės 5 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 428/2009, nustatančio Bendrijos dvejopo naudojimo prekių eksporto, persiuntimo, susijusių tarpininkavimo paslaugų ir tranzito kontrolės režimą 2 straipsnio 1 punkte dvejopo naudojimo prekės apibrėžiamas kaip – *prekės, įskaitant programinę įrangą ir technologijas, kurios gali būti naudojamos ir civiliniams, ir kariniams tikslams, taip pat visos prekės, kurios gali būti ir neskirtos sprogdinti, ir gali koku nors būdu būti susijusios su branduolinių ginklų ar kitokių branduolinių sprogstamųjų įtaisų gamyba*; kontrabandą būtų pagrįsta kaip vieną iš alternatyvių bausmių numatyti baudos bausmę. Manytina, kad baudos bausmė paprastai turėtų būti taikoma tik tais atvejais, kai asmuo neteisėtai per valstybės sieną gabena „įprastus“ kontrabandos daiktus (prekes), pavyzdžiui, tabako gaminius ir pan. Tuo tarpu strateginės prekės, patekusios į Lietuvos Respublikos teritoriją, darytų žalą ne tik valstybės ekonomikai ir verslo tvarkai, bet tuo pačiu keltų grėsmę ir kitų asmenų sveikatai, gyvybei bei kitiems patiems svarbiausiems Baudžiamojo kodekso saugomiems teisiniais gėriams. Abejotina, ar už jų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną paskyrus baudą būtų įmanoma pasiekti Baudžiamojo kodekso 41 straipsnio 2 dalyje numatytus bausmei keliamus tikslus. Taip pat abejotinas minėtų strateginių prekių prilyginimas BK projekto 16 straipsniu keičiamo Baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 2 dalies dispozicijoje minimoms kilnojamosioms kultūros vertybėms ar antikvariniams daiktams.

8. Sistemiškai vertinant siūlomą teisinį reguliavimą, manytina, kad siūlomos Baudžiamojo kodekso 199–200 straipsnių pagrindinių ir kvalifikuotų sudėčių MGL ribos stokoja nuoseklumo ir pagrindinių sudėčių sumų dydžiai nuo 150 iki 750 MGL dydžio yra neproporcingai dideli, todėl siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, siūlytume apsvarstyti galimybę ir tikslingumą tarpinio dydžio sudėčių įvedimui minėtuose straipsniuose.

9. BK projekto 26 straipsniu projekto rengėjas siūlo keisti Baudžiamojo kodekso 212 straipsnį: papildyti šio straipsnio 1 dalį, straipsnį papildyti nauja 4 dalimi ir buvusią straipsnio 4 dalį laikyti atitinkamai 5 dalimi. Taigi siūloma keisti daugiau kaip pusę Baudžiamojo kodekso 212 straipsnio dalių (iš minėto straipsnio 5 dalių keičiamos 3 dalys), todėl pagal Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų Teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298, 141 punkto nuostatas, kai keičiamame teisės akte keičiama ir (ar) pripažįstama netekusiais galios daugiau kaip pusė jo straipsnių ar punktų (įskaičiuojant pildymą naujomis struktūrinėmis dalimis), visas teisės aktas dėstomas nauja redakcija. Ši nuostata *mutatis mutandis* taikoma keičiant ir kitas teisės akto struktūrines dalis, pvz.: skyrius, skirsnius, papunkčius ir kt. Todėl, atsižvelgiant į pirmiau minėtą rekomendaciją, siūlytina BK projekto 26 straipsniu keičiamą Baudžiamojo kodekso 212 straipsnį dėstyti nauja redakcija.

10. Manytina, kad ANK projekto 3 straipsniu siūlomo keisti Administracinių nusižengimų kodekso 115 straipsnio turinys neatitinka Administracinių nusižengimų kodekso 115 straipsnio pavadinimo. ANK projekto 3 straipsniu tikslinama Administracinių nusižengimų kodekso 115 straipsnyje nurodyto administracinio nusižengimo sudėtis, siekiant ANK 115 straipsnį labiau suderinti su Baudžiamojo kodekso 187 straipsnio dispozicija, kuriame baudžiamoji atsakomybė numatyta tik už svetino (o ne savo) turto sunaikinimą ar sugadinimą. Todėl siūlome tikslinti ir straipsnio pavadinimą, vietoje „*Tyčinis turto sunaikinimas ar*

sugadinimas“ dėstant „Tyčinis svetimo turto sunaikinimas ar sugadinimas“.

11. ANK projekto 5 straipsniu keičiamo Administracinių nusižengimų kodekso 125 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytų administracinių nusižengimų padarymas asmenims užtraukia vienodo dydžio baudą, abu nusižengimai, siejami su komerciniais tikslais, todėl kyla pagrįstų abejonių dėl tikslingumo juos nustatyti atskirose Administracinių nusižengimų kodekso 125 straipsnio dalyse. Šiuo aspektu siūlytina patikslinti Administracinių nusižengimų kodekso 125 straipsnio struktūrą, jos 1 ir 2 dalis apjungiant į vieną – 1 dalį ir atitinkamai pakeičiant kitas šio straipsnio dalis.

Dėl Aiškinamojo rašto

12. Aiškinamajame rašte pateikiama informacija stokoja koncentruotumo, nuoseklumo ir tikslumo. Siūlytina aiškinamojo rašto dalį, kurioje nurodomos Projektų rengimą paskatinusios priežastys, Projektų tikslai ir uždaviniai, išdėstyti glausčiau (nekartoti pridėtinės vertės Projektams nesuteikiančių terminų (pavyzdžiui, daugkartinis *ultima ratio* ir kitų principų tekste kartojimas), neaptarinėti nusikalstamų veikų kvalifikavimo klausimų, kurie priskiriami teismų kompetencijai, nevartoti su Projektais nesusijusių sąvokų (pavyzdžiui, „*paprasta*“ žala)), rašto punktus numeruoti nuosekliai, pagal pasirinktą vieningą formatą (skaitmeninį ar raidinį), nes priešingu atveju, aiškinamojo rašto turinys tampa painus ir neaiškus. Šiame kontekste pažymėtina, kad aiškinamasis raštas yra viešas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje skelbiamas teisės akto projekto lydimasis dokumentas (Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 3 punktas, 5 dalis), todėl jame dėstoma informacija apie Projektus turėtų būti aiški ir suprantama visuomenei.

13. Atkreiptinas dėmesys, kad teikiamas BK projektas yra išskirtinai dekriminalizuojančio ir atsakomybę švelninančio pobūdžio. Projektų rengėjas akcentuodamas, kad įgyvendinus BK projektą, sumažės aukštesnės instancijos teismų darbo krūvis, nenurodo, kaip bus sprendžiama atitinkamai padidėjusio žemesnės instancijos teismų darbo krūvio problema, nepateikta ir kokybiniais rodikliais grįsta skaičiavimų analizė. Be to, vadovaujantis Baudžiamojo kodekso 3 straipsnio 2 dalimi, veikos nusikalstamumą panaikinančios, bausmę švelninančios arba kitokiu būdu nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinę padėtį palengvinančios baudžiamasis įstatymas turi grįžtamąją galią, t. y. taikomas iki tokio įstatymo įsigaliojimo nusikalstamą veiką padariusiems asmenims, taip pat atliekantiems bausmę bei turintiems teistumą asmenims. Atsižvelgiant į tai, po įstatymo įsigaliojimo nemažai apkaltinamųjų nuosprendžių, priimtų pagal keičiamus Baudžiamojo kodekso straipsnius, turės būti peržiūrėti. Dėl tos priežasties BK projektas gali ne tik sukelti nemažai praktinės problematikos, bet ir padidinti teismų ir kitų teisėsaugos institucijų darbo krūvį, taip pat turėtų būti susijęs su papildomu valstybės biudžeto lėšų poreikiu, todėl minėtais aspektais siūlytina papildyti aiškinamąjį raštą.

14. Aiškinamojo rašto 6 punkte nurodyta, kad Įstatymų projekto priėmimas turės teigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir neturės įtakos korupcijai. Tačiau aiškinamajame rašte nepateiktas teisinis vertinimas, kuris paneigtų Lietuvos Respublikos Generalinė prokuratūros nurodytus nuogastavimus, kad Baudžiamojo kodekso 190 straipsnio 1 dalyje nustačius didesnę turto, kuriuo disponuojama neteisėtai, vertę ir atitinkamai sumažinus su šia verte susijusių nusikaltimų pavojingumą, galimai padaugės turtinio pobūdžio nusikalstamų veikų, nustatytų Baudžiamojo kodekso XXVIII skyriuje.

15. Pastebėtina, kad 2021 m. sausio 1 d. įsigaliojo Seimo statuto pataisos (Nr. XIII-3319), kuriomis Seimo statuto 135 straipsnis, reglamentuojantis reikalavimus aiškinamajam raštui, buvo papildytas nauju 8 punktu (atsirado papildomas reikalavimas aiškinamajame rašte nurodyti *ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams*), todėl atitinkamai turėtų būti papildytas Projektų aiškinamasis raštas ir pakeista punktų numeracija.

16. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728, 33 punktą, rengėjas, nesutinkantis su išvada teikiančių subjektų pateiktomis pastabomis ir pasiūlymais, organizuoja suinteresuotų institucijų pasitarimą, jeigu nesutarimų pašalinti nepavyksta kitais būdais. Tačiau teikime Vyriausybei nenurodyta, kad nesutarimus buvo bandyta pašalinti kitais būdais (pavyzdžiui, pakartotinai Projektą pateikiant derinti darbo tvarka) ir organizuotas minėtas pasitarimas. Atsižvelgdami į tai, manome, kad prieš svarstant Projektą Vyriausybėje turėtų būti tinkamai įgyvendinta minėta Vyriausybės darbo reglamento 33 punkto nuostata.

Teisės grupės patarėja

Elena Ražanskienė

Vyriausioji specialistė

Lilija Žvirblytė